

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7057>

Number: 58 , p. 145-156, Summer II 2017

Yayın Süreci / Publication Process

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayınlanma Tarihi / The Published Date

18.04.2017

30.08.2017

AKADEMİSYENLERİN AKADEMİK TEŞVİĞE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELERİ

VIEWS OF ACADEMICIANS ON ACADEMIC INCENTIVE PAYMENT

Arş. Gör. Kübra Okumuş

Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Arş. Gör. İbrahim Halil Yurdakal

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Öz

Yükseköğretim Kurulu'nun 13/12/2015 tarihli yazısı uyarınca 2016 yılından itibaren geçerli olmak üzere öğretim elemanlarına yaptıkları akademik çalışmalara istinaden akademik teşvik ödeneği verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu ödenek olumlu bir adım olarak nitelendirilmiş olup birçok akademisyenin bu karardan memnun olduğu görülmektedir. Öte yandan, araştırma niceliğinin artarken niteliğinin düşeceği gibi eleştiriler de ortaya atılmıştır. Bu çalışmada akademisyenlerin teşvik ödeneğine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Akademisyenlerin; akademik teşvik ödeneğini kararının alınma sebeplerine, akademik teşviğin olumlu ve olumsuz yanlarına ve ödeneye başvururken karşılaşılan problemlere yönelik düşüncelerinin ne yönde olduğu çalışmanın araştırma sorularını oluşturmaktadır. Araştırma sorularını cevaplamak için nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması desenine başvurulmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu üç farklı devlet üniversitesinden toplam 60 akademisyen oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak açık uçlu soru formu kullanılmıştır. İçerik analizine tabi tutulan veriler sonucunda akademisyenlerin yayın yapmaya teşvik, akademisyenleri denetlemek, akademisyenliğe ilgiyi arttırmak, üniversitelerin yayın sıralamasını yükseltmek gibi nedenlerle akademik teşviğe ihtiyaç duyulduğu görüşünde oldukları görülmüştür. Teşvik ödeneğinin olumlu yönleri olarak yayın sayısının artması, akademisyenlerin güdülenmesi, disiplinler arası çalışmaların artış göstermesi, akademik farkındalığın artması gösterilmiştir. Olumsuz yönleri ise niceliğin artarken niteliğin düşmesi, etik açıdan eksiklikler, ölçütlerin net olmaması, en az 5 yıllık dergi kuralının dergilerin gelişimini olumsuz etkilemesi ve öğretim çalışmalarının ikinci plana atılması gösterilmiştir. Sonuç olarak akademik teşvik ödeneğinin uygulanması ile ilgili bazı düzenlemelere gidilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu düzenlemelere yönelik öneriler ise şu şekilde sırlanabilir: a) YÖK tüm üniversiteler için objektif fakülte bazlı kriterler oluşturmalıdır, b) benzer konu ve veriyi içeren çalışmalar akademik teşvik ödeneği kapsamına alınmamalıdır, c) "en az 5 yıldır yayın haya-

tında olan dergilerin akademik teşvik kapsamının alınması kuralı gözden geçirilmelidir ve d) akademik teşvik ağı oluşturulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Akademik Teşvik, Akademik Güdüleme, Öğretim Elemanları, Araştırma Yapma, Yayın Sayısını Artırma

Abstract

In accordance with the judgment date 13/12/2015 of Higher Education Council, it was decided that academic incentive payment would be given to the academicians based on their academic studies. This payment has been considered as a positive step and it seems that many academicians are satisfied with such kind of encouragement. On the other hand, it has been criticized as while the amount of research increases, the quality of research can decrease. This paper focuses on the views of academicians on academic incentive payment. The views of academicians on the positive and negative aspects of this payment, encountered problems and the reasons behind this decision form the research questions of this study. In this context, case study, one of the qualitative research designs, was carried out to answer research questions. The sample of the study consisted of 60 academicians from 3 different state universities. In order to get data, an open-ended questionnaire form was used. The data that were through content analysis showed that academicians believed that the goals of this incentive payment were to motivate academics to do research, to control academics, to increase interest in being academic and to increase the rank of universities in research. The positive aspects of this support were the increase in research, motivation of academics, academic awareness and interdisciplinary research. On the other hand, the negative aspects were decrease in quality of research, imperfections in ethical issues, and vagueness in criteria. Moreover, the training activities can fall into the second importance and the rule of at least 5 years journal can impact the development of journals negatively. Thus, it seems to be some amendments are needed. These amendments can be a) HEC should identify objective and faculty-based criteria for all universities, b) the studies including similar subjects and data should not be taken place in the scope of academic incentive payment, c) the rule of "journals publishing 5 and more years can be within the scope of academic incentive payment" should be reviewed, and d) academic incentive network can be formed.

Keywords: Academic Incentive, Academic Motivation, Faculty Members, Doing Research, Increase In Research Publish

Giriş

2014-2105 yılı Yükseköğretim Kurulu (YÖK) istatistiklerine göre Türkiye'de 193 üniversite, 6062886 üniversite öğrencisi ve 148903 öğretim elemanı bulunmaktadır. 2006 sonrası her ilde üniversite kurulması ve vakıf üniversitelerinin 3 büyük il dışında da kurulmaya başlanması ile Türkiye'de ciddi bir akademisyen ihtiyacı doğmuştur. Üniversite sayısının artması dışında, akademisyenlerin üç büyük şehirde görev yapma isteği ve özellikle de doktora tamamlayanların büyük şehirlere yönelmek istemesi sonucu üniversiteler hatta bölümler arası dengesiz bir durumun oluşması (Özer, 2011), öğretim üyesini artırma

konusunda planlı çalışmalar yapılmaması ve öğretim üyeliğini cazip kılmak için çaba gösterilmemesi (Küçükcan & Gür, 2009) akademisyen ihtiyacını arttırmıştır. Küçükcan ve Gür'e (2009) göre akademisyenliği cazip kılmak için başarılı akademisyenler performansa dayalı ödüllendirme yolu ile teşvik edilmelidir. Bu konuda özellikle doktora öğrencilerine burs sağlanması önerilmektedir. Aslında YÖK ve MEB'in hem akademisyen sayısını hem de akademisyenlerin niteliğini arttırmak için lisansüstü öğrencilerine burs desteği sağlamaya yönelik çalışmaları olmuştur. MEB 2006'da 5 senede 5.000 öğrenci yetiştirmek amacıyla lisansüstü öğrencilerini yurtdışında

eğitim almaları için teşvik etmeye çalışmış ancak istenilen sonuca ulaşamamıştır (Gümüş & Gökbel, 2012). 2009'da ise YÖK yurt içinde lisansüstü eğitim alan akademisyenleri niteliklerini artırmak amacıyla yurt dışı bursu vermeye başlamıştır. Bu burstan yaralanan sayısı yıldan yıla artsa da sadece yurt dışına gidecek doktora öğrencilerini kapsadığından akademisyenleri teşvik etmede yetersiz kalmıştır.

Akademisyen sayısı ve niteliğini arttırmak için yurt içinde yapılan diğer mali desteklere baktığımızda, Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı (ÖYP)'ni görmekteyiz. Nitekim YÖK, ÖYP'li araştırma görevlilerine lisansüstü eğitimlerinde kullanılmak üzere belli bir bütçe sunmaktadır. Bütçenin miktarında azaltmaya gitse ve ÖYP'yi kaldırmış olsa da ÖYP, YÖK'ün akademisyen yetiştirmek amaçlı mali destek sağladığı programlardandır. Akademisyenleri motive etmek için atılan diğer bir adım ise, 14 Kasım 2014'te Resmi Gazete'de yayımlanan akademik zam kararıdır. Bu karara göre, akademisyenlerin maaşlarında bir iyileştirmeye gidilmiştir.

Bu gelişmelerden sonra atılan en son ve tüm akademisyenleri kapsayan adım, YÖK'ün 13/12/2015 tarihli ve 12813099 sayılı yazısı uyarınca 2016 yılından itibaren geçerli olmak üzere devlet yükseköğretim kurumları kadrolarında bulunan öğretim elemanlarına yaptıkları akademik çalışmalara akademik teşvik ödeneği verilmesi kararıdır. Bu karar ile birlikte öğretim elemanları yıl içerisinde yaptıkları bilimsel çalışmalar karşılığında her ay belirli bir teşvik ücreti almaya hak kazanmıştır. Teşvik ödeneği kapsamında akademisyenlerin yıl içerisinde yapacakları proje, araştırma, yayın, tasarım, sergi, tebliğ; alacakları patent, atıf ve ödüller belirli ölçütlere göre sınıflandırılıp puanlanacak ve puanlar doğrultusunda akademik teşvik alınacaktır. Bu puanlama ise şu şekilde yapılacaktır: *Akademik teşvik ödemesi, en yüksek Devlet memuru brüt aylık tutarının; profesör kadrosunda bulunanlar*

için %100'üne, doçent kadrosunda bulunanlar için %90'ına, yardımcı doçent kadrosunda bulunanlar için %80'ine, araştırma görevlisi, öğretim görevlisi, okutman, uzman, çevirici ve eğitim-öğretim planlamacısı kadrosunda bulunanlar için %70'ine, akademik teşvik puanının yüze bölünmesiyle bulunacak oranın uygulanması suretiyle hesaplanır [Akademik teşvik ödemesi tutarı = en yüksek Devlet memuru brüt aylığı x akademik kadro unvanlarına göre belirlenmiş olan oran x (akademik teşvik puanı/100)]. Öncelikle her bir akademik faaliyet türünün puanı hesaplanır. Bu hesaplama, öğretim elemanının her bir faaliyet türünün alt faaliyetinden dolayı almış olduğu oranların toplamı ile her bir akademik faaliyet türü için belirlenmiş olan (30) puanın çarpılması sonucu elde edilir [Akademik faaliyet türü puanı = alt faaliyet oranları toplamı x 30]. Her bir akademik faaliyet türünden elde edilen puanların toplanmasıyla akademik teşvik ödemesine esas akademik teşvik puanı hesaplanır (Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği, 2015).

Bu karar ile YÖK, araştırma görevlisinden profesörüne tüm akademisyenlerin sürekli bir araştırma faaliyeti içinde olarak kendilerini geliştirmelerine yardımcı olmayı hedeflemekte ve akademisyenleri yayın yapmaya motive etmeye çalışmaktadır. Davranışçı kuramın öğretilerine uygun olarak; yayın yapan akademisyen ödülü alırken yeterli yayın sayısına ulaşamayan bu ödülünden mahrum kalıyor. Bu ödüllendirme sistemi Türkiye'de ilk kez uygulanmaktadır. Teşvik ödeneğinin benzerine Montana Devlet Üniversitesi ve Wyoming Üniversitesi'nde rastlansa da bu üniversitelerin verdiği teşvik bir defaya ve üniversiteye mahsustur. Öte yandan, Türkiye'de verilen teşvik ödeneği her ay maaşa yansımakta ve ülkedeki tüm üniversiteleri ve akademisyenleri kapsamaktadır.

Akademik teşvik ödeneği akademik camiada olumlu karşılanırsa da birtakım eleştirilere de maruz kalmaktadır. Bu eleştirilerin en çok dillendirilene çalışma sayısının nicelik olarak artmasına karşın çalışmaların nitelik

kaybına uğrayacağıdır. Aslında YÖK, bunun önüne geçmek için birtakım önlemler almıştır. Örneğin yayın hayatında 5 yıldır var olan dergilerde yayımlanan makaleler teşvik kapsamında alınmaktadır. Uluslararası yayınların ulusal yayınlardan daha fazla puan getirmesi ve ulusal bildirilerin teşvik kapsamına alınmaması da bu önlemlerden sayılabilir. Yine de bu önlemlerin niteliğin düşmesine yönelik eleştirileri giderip gidermeyeceği belirsiz olmakla beraber bu önlemlerin başka problemler oluşturabileceği de aşikârdır. Diğer bir belirsizlik de bilimsel etiğin çiğnenip çiğnenmeyeceğidir. Etik dışı davranışın nedenlerini 4 grupta toplayan Türkiye Bilimler Akademisi (2002) bu nedenleri; eğitim yetersizliği (bilimsel araştırma eğitiminin olmaması), bireysel özelliklerle açıklanabilecek unsurlar (hızlı yükselme isteği, hırs ve ün kazanma arzuları gibi), mali nedenler (burs ve proje desteği yitirme korkusu) ve niceliğin niteliğin önüne geçmesi olarak sıralamıştır (Akt; Uçak ve Birinci, 2008). Bu nedenlerden de görüldüğü üzere, niceliğin niteliğin önüne geçmesi ve mali nedenler etik ihlallerine neden olabilmektedir. 31 Aralık 2016 tarihinde 2016/9714 karar sayısı ile Akademik Teşvik Yönetmeliği'nde birtakım düzenlemelere gidilmiştir. Araştırma adı altında yapılan çalışmalar "Proje kapsamında olmamak koşuluyla; yükseköğretim kurumu ile ulusal/uluslararası kurum ve kuruluşların yazılı mutabakatı veya onayı ile başlatılmış, araştırmacıların kendi kurumu dışında bir üniversite ya da araştırma kurumunda görevlendirilmek suretiyle en az üç ay süreyle yeni bilgiler üretilmesi, teknolojik problemlerin çözümlenmesi/analiz edilmesi, yenilikçi ürün, süreç, eser veya tasarımlar geliştirilmesi amacıyla bilimsel esaslara uygun olarak yürütülmüş ve sonuç raporu ilgili kurumların yetkili mercilerince başarılı bulunarak sonuçlandırılmış ve bu Yönetmelikteki diğer faaliyet türlerine girmeyen sistematik çalışmalar" olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda öğretim elemanlarının araştırma yapmak istediklerinde kendi kurumları dışında bir kurum ile işbirliğine gitmeleri gerekecek-

tir. Bu değişiklik ile farklı üniversitelerdeki araştırmacıların birlikte çalışma yaparak farklı fikirlerin ortaya çıkarılması sağlanabilir. Daha önceki yönetmelikte alan indeksi kavramı çok açıklayıcı değilken yeni yönetmelikte alan indeksi kavramının çerçevesi daha açık hale gelerek "Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı tarafından hazırlanıp YÖK tarafından onaylanan doçentlik başvurusu için kabul edilen" şeklinde tanımlanmıştır. Eski yönetmelikte proje kapsamına sosyal ve teknolojik alanlar girerken yeni değişiklik ile sosyal ibaresi kaldırılmış ve sadece teknolojik projelere yer verilmiştir. Bilim çağında teknolojinin yeri ve önemi tartışılmaz ancak sosyal problemlerin yönetmelik dışı bırakılması ileriki süreçlerde tartışmalara yol açabilir. Bir diğer değişiklik ise tekrar edilen yayınlarda göze çarpmaktadır. "İçeriğinde önemli değişiklikler yapılmamış kitap ve kitap bölümlerinin tekrar baskıları, başlığı veya ISBN numaraları değişmiş olsa dahi yeniden puanlamada esas alınmaz. Tekrar eden sergiler, gösteriler tekrar puanlanamaz. İçeriğinde önemli değişiklikler yapılmamış olan bir tebliğin makale, kitap veya kitap bölümü haline dönüştürülmesi durumunda puanlama yapılmaz" şeklinde yer alan ibare yeni yönetmelikte değiştirilerek "Tekrar baskısı yapılmış kitap veya kitap bölümleri, aynı yıl içerisinde tekrar eden sergi, konser ve gösterilerin puanlanmasında, mevcut değerlendirme yılındaki faaliyet puanının %50'si uygulanır" ibaresi eklenmiştir. Daha önce basılan bir yayının tekrar güncellenmesi sürecinde yapılan değişikliklerin "önemli" olma olgusu açık bir ifade olmayıp hangi şartlara ve hangi görüşlere göre "önemli" olacağı vurgulanmamıştır. Yeni yönetmelikte bu durum daha açık bir şekilde ifade edilmiştir. Birden fazla öğretim elemanı ile yapılan çalışmalarda ve projelerde puanlama sistemi de değişikliğe uğrayarak puanların yüzdeleri artırılmıştır. Benzer durum atıf puanlamasında da görülmektedir. Yeni yönetmeliğe göre atıf puanlara hesaplanırken birey sayısı dikkate alınmadan her kişi kendi içinde değerlendirilecektir.

Akademik teşvik ödeneğinin 2016 yılı itibariyle verilmeye başlanması sebebiyle teşvik hakkındaki görüşler ile ilgili alan yazında çalışma bulunmamaktadır. Öte yandan akademisyenlerin bu konudaki görüşleri büyük önem arz etmektedir. Akademisyenlerden alınan görüşlerle süreç içerisinde yaşanan problemlerin belirlenmesi bu problemlerin giderilmesine katkı sağlayacağı umut edilmektedir. Bu çalışmada öğretim elemanlarının akademik teşvik ödeneğine ilişkin görüşleri araştırılmıştır. Araştırmanın alt problemleri şu şekilde belirlenmiştir.

- Akademisyenlerin görüşlerine göre akademik teşvik ödeneğine zemin hazırlayan sebepler nelerdir?

- Akademisyenlerin görüşlerine göre akademik teşvik ödeneğinin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?

- Akademik teşvik ödeneği sürecinde yaşanan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Çalışma doğal ortamda meydana gelen olgu, olay ve davranışlar üzerine yoğunlaşmayı amaçlayan sistematik bir inceleme türü olan nitel araştırma deseniyle hazırlan-

mıştır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2014:241; Merriam, 2013). Araştırmada durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışması bir ya da birkaç durumun doğal ortamlarında (Yin, 1994:13) derinlemesine araştırılmasını içeren holistik bir nitel araştırma modelidir (Öztuna Kaplan, 2013: 199). Araştırma, akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda akademik teşvik uygulamasına ilişkin derinlemesine bilgi edinme amacı taşımaktadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 3 farklı devlet üniversitesinin öğretim elemanları oluşturmaktadır (n=60). Araştırmada çalışma grubunun belirlenmesinde kartopu örnekleme kullanılmıştır. Kartopu örnekleme çalışmaya katılan her bir kişinin belirli özellikleri yönünden çalışmaya katılabilecek başka bireyler önermesi şeklinde planlanır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015: 172). Araştırma kapsamında farklı bölümlerden akademik teşvik alan öğretim elemanları belirlenmiş ve bu katılımcılara danışılarak bölümlerinde akademik teşvik alan diğer kişiler tespit edilmiştir. Örnekleme ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Örnekleme ilişkin betimsel istatistikler

Üniversite	Kadın	Erkek
A üniversitesi	18	22
B üniversitesi	4	6
C üniversitesi	5	5
Toplam	27	33

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerinin elde edilmesinde araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Foddy’e (1993) göre açık uçlu soru formu cevaplayıcının araştırmacı tarafından kısıtlandırılmasını önler ve cevaplayıcıya farklı görüşleri öne sürme imkânı sağlar (Akt.

Reja vd., 2003). Soru formunun hazırlanmasında literatür taraması yapılmış ancak konunun yeni olması sebebiyle sonuç alınamamıştır. Bu sebeple soru formu hazırlandıktan sonra uzman görüşleri alınarak kapsam ve yapı geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Son haliyle veri toplama aracı dört soru ve kişisel bilgi formundan oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Toplanan verilere tümevarımsan içerik analizi uygulanmış ve kodlar oluşturulmuş, kodlar bir araya getirilerek temalara ulaşılmıştır. Tümevarımsal içerik analizi incelenen fenomen ile ilgili mevcut literatürde yeterli bilgi olmaması nedeniyle özelden genele doğru bir yaklaşımla teori ve hipotezlerin oluşturulması amacıyla yapılan içerik analizidir (Güler, Halıcıoğlu & Taşgın, 2015: 331). Tema ve kodlar doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Doğrudan alıntılar nitel araştırmalardaki ham verilerin temel kaynağı olup kişilerin duygularının derinliğini, dünyalarını düzenleme şekillerini, olan şeylere ilişkin düşüncelerini, deneyimlerini ve temel kavrayışlarını ortaya çıkarmaktadır (Patton, 2014: 21). Soru formunun güvenilirliğini hesaplamada Miles ve Huberman'ın (1994: 64) oluşturduğu güvenilirlik formülü (Güvenirlik = Görüş Birliği/ (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)) kullanılmıştır. Güvenirlik formülü sonucun-

da kodlama güvenilirliği ilk soru için .83, ikinci soru için .92, üçüncü soru için .88 ve dördüncü soru için .82 bulunmuştur. Güvenirlik düzeyleri .80 üstü olduğunda kabul edilebilir düzeydedir (Miles & Huberman, 1994). Doğrudan alıntılarda katılımcılara sıra numaraları (1, 5, 26. vb.) ve cinsiyete yönelik (K: Kadın, E: Erkek) gibi kısaltmalar verilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırma sonucu elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilecektir. Görüşler alıntılarla desteklenerek geçerlilik artırılmaya çalışılmıştır.

1. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olan "akademisyenlerin görüşlerine göre akademik teşviğe zemin hazırlayan sebepler nelerdir?" sorusuna ilişkin olarak akademisyenler; genel olarak akademik teşviki iki boyutta yorumlamışlardır. Bunlardan birincisi akademisyenlere yönelik amaç diğeri ise akademik yayına ilişkin amaçlardır. Bu kapsamda "akademik teşviğin sebepleri" temasından "akademisyenlik" ve "akademik çalışma" olmak üzere iki kod oluşturulmuştur.

Akademik teşviğe zemin hazırlayan sebepler temasının "akademisyenlik" koduna ilişkin görüşler Tablo 2'de verilmiştir. 23 katılımcı bu yönde görüş bildirmiştir.

Tablo 2: Akademik teşviğe zemin hazırlayan sebeplerden "akademisyenlik" ile ilgili olan görüşler

Görüşler	f	%
Akademisyenleri denetlemek	8	35
Akademisyenlerin verimliliğini-motivasyonlarını artırmak	7	30
Akademisyenliğe ilgiyi artırmak	5	22
Normal şartlarda yapılması gereken akademik zammın başka bir yolla verilmek istenmesi	3	13
Toplam	23	100

“Akademik olarak başarılı öğrencilerin akademisyen olmak istememesi nedeniyle akademisyenliği özendirmek (4, K)”. “Akademisyenlerin verimliliğini ve motivasyonlarını artırmak için (6, E)”. “Uzun zamandır (10 sene üstü) yapılmayan akademik personel zamlarının bir kısmı seyyanen yapıldı. Bir kısmı ise doğrudan verilmek yerine AT (akademik teşvik) ile verilmek istendi (10, E)”. “Sanırım öğretim elemanlarının değerlendirme kriterlerine bir dış motivasyon kaynağı ekleyerek daha fazla çalışma yapmalarını, daha etkin olmalarını sağlamak böylece denetimi artırmak (17, K)”.

Akademisyenlerin teşviğin sebepleri ile ilgili görüşlerine baktığımızda büyük bir çoğunluğun (%35) teşviğin aslında denetim amaçlı olduğunu belirttiği görülmektedir.

Katılımcılar teşviği Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde görev yapan öğretmenlerin belirli aralıklarla müfettişler vasıtası ile denetlenmesi benzeri bir uygulama olarak görmektedir. Bu kapsamda akademik teşviğin aslında olumsuz olarak algılandığını söyleyebiliriz. Diğer bir görüşe göre akademik teşvik akademisyenlerin motivasyonlarını artırmak için uygulamaya sokulmuştur. Bu kod yönünde cevap veren akademisyenlerin hepsinin teşvik için başvurması dikkat çekicidir. Akademisyenliğe ilgiyi artırma (%22) ve akademik zammın başka şekilde verilmek istenmesi de (%13) gelen görüşler arasındadır.

Akademik teşviğe zemin hazırlayan sebepler temasının “akademik çalışma” koduna ilişkin görüşler Tablo 3’te verilmiştir. 37 katılımcı bu yönde görüş bildirmiştir.

Tablo 3: Akademik teşviğe zemin hazırlayan sebeplerden “akademik yayın” ile ilgili olan görüşler

Görüşler	f	%
Daha çok yayın yapmaya teşvik etme	18	49
Üniversitelerin yayın sıralamasının artırılmak istenmesi/yayın azlığı	15	40
Yapılan çalışmaların yayınlanma olasılığını artırmak	4	11
Toplam	37	100

“Akademisyenlerin daha çok yayın yapmalarını sağlamak için (1, K)”. “Akademik teşvik insanları yayın yapmaya ve yayınlamaya yöneltmesi bakımından olumlu bir gelişmedir (8, K)”. “Akademik teşviğin olumlu yönü olarak öğretim üyelerinin bilimsel çalışma yapmaya teşvik etmesi ve bilimsel yayın sayısının artırılması (28, E)”.

Akademisyenlerin “akademik yayın” koduna göre daha çok yayın yapmayı teşvik etme (%49), üniversitelerin yayın sayısını artırmak isteme (%40) ve yapılan çalışmaların yayınlanma olasılığını artırma (%11) şeklinde

yanıtlar verdiği görülmektedir. Akademisyenlere göre kimi çalışmalar yapılmakta ancak yayınlanmamaktadır. Akademik teşvik ile bu problem ortadan kalkacaktır. Ancak herhangi bir amaç güdümeden baştan savma hazırlanan çalışmaların da yayınlanmak istenmesi niceliği artırdığı gibi niteliği düşürebileceği gözden kaçırılmamalıdır.

2. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Akademisyenlerin görüşlerine göre akademik teşviğin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?” sorusuna ilişkin “olumlu” ve “olumsuz” kodları oluşturulmuştur.

Akademik teşviğin olumlu ve olumsuz yönleri temasının “olumlu” koduna ilişkin görüşler Tablo 4’te verilmiştir. 26 katılımcı

akademik teşviğin olumlu yönlerine ilişkin görüş belirtmiştir.

Tablo 4: Akademik teşviğin olumlu yönlerine ilişkin görüşler

Görüşler	f	%
Yayın sayısının artması	12	46
Akademisyenler güdülendi/ çalışmaların karşılığı alındı.	8	30
Akademisyenlere ek gelir sağlanması	3	12
Akademisyenlerin akademik çalışma yapma farkındalığının artması	2	8
Farklı disiplinler arası yapılan çalışmaların artış göstermesi	1	4
Toplam	26	100

“Daha fazla akademik çalışma ve projeler yapılacaktır (4, K)”. “Akademisyenlerin akademik çalışmaya karşı güdüleri olumlu yönde arttı (5, E)”. “Akademik teşvik akademisyenlere ek gelir sağladı (9, K)”. “Akademik teşvik sayesinde farklı disiplinler arasında yayınların artması sağlanabilir (18, E)”. “Öğretim üyeleri arasındaki olumlu rekabetin artması ve bilimsel yayın yapma konusunda öğretim üyelerinin farkındalıklarının artması teşviğin olumlu yönlerindedir (28, E)”.

Akademisyenlerin akademik teşviğe yönelik olumlu görüşlerine baktığımızda genel olarak çalışma sayısının artması ve akademisyenlerin motive olması şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir. Her ne kadar katılımcıların %46’sı (26 kişi) yayın sayısının artmasını olumlu bir gelişme olarak görse de

teşviğe ilişkin olumsuz görüşlerde bu artışın niceliksel olduğu ancak niteliksel olarak gerilemelerin oluşacağı yönünde görüşler göze çarpmaktadır. Farklı bölümlerde görev alan akademisyenlerin beraber çalışma olanağının artması ve bu sayede disiplinler arası araştırmaların hız kazanacağı görüşleri de olumlu bir gelişmedir. Akademisyenlerin akademik çalışma yapmaya yönelik farkındalığının artması görüşü de ilgi çekici olup maddi anlamda yapılan pekiştirmenin motivasyonu artırması davranışçı motivasyon süreçlerinin insanlar üzerinde halen olumlu etkilere sahip olduğunun bir göstergesi sayılabilir.

Akademik teşviğin olumlu ve olumsuz yönleri temasının “olumsuz” koduna ilişkin görüşler Tablo 5’te verilmiştir. 34 katılımcı akademik teşviğin olumsuz yönlerine ilişkin görüş belirtmiştir.

Tablo 5: Akademik teşviğin olumsuz yönlerine ilişkin görüşler

Görüşler	f	%
Niceliğin artarken niteliğin düşmesi	16	47
Etik açıdan eksiklikler	8	24

Ölçütlerin net olmaması	4	12
5 yıllık dergilerin kabul edilmemesi dergilerin gelişimini olumsuz etkiler	3	8
Kategorik sınırlandırılmalar	1	3
Akademisyenlerin "ders verme" faaliyetlerini ikinci plana atması	1	3
Benzer çalışmaların yapılması özgünlüğün ve yaratıcılığın kısıtlanması	1	3
Toplam	34	100

"Teşvik alabilmek adına çok yayının yapılması nitelik olarak düşük yayınların ortaya çıkmasına yol açabilir (1, K)". "Sırf para için yapılacak çalışmalar yüzünden yayın kalitesi düşer ve artık çalışmaların yayınlanmasında farklı etik olmayan fonksiyonlar devreye girebilir (6, E)". "Akademik teşvikte genel bir puanlama kriteri yok, üniversiteden üniversiteye değişen puanlama sistemleri var (13, E)". "Yönetmeliğin sınırları kesin çizgilerle belirlenmelidir, ölçütler fakülte ve üniversiteye göre değişiyor (58, K)", "Öğretim elemanlarının yaptıkları çalışmalardan dolayı asıl görevleri olan "ders verme sorumlulukları" ikinci plana atılabilir (14, K)". "Benzer çalışmalar artacaktır, çünkü birçok makale ve çalışmayı özgün yapmak zordur (16, E)". "En az 5 yıllık yayın yılı olan dergilerde yayınlanan makalelerin geçerli olması, yeni dergilerin çıkmasına ve bu dergilere az sayıda çalışma gönderilmesine yol açabilir (53, E)". "Bilim alanlarının (fen, tıp, sosyal) araştırma yaklaşımları birbirinden farklı olmasına rağmen aynı şekilde değerlendirilmesi olumsuz bir durumdur (60, E)".

Akademisyenlerin büyük bir çoğunluğu (%71) akademik teşviğin en çok çalışmaların niteliklerini düşürmesi ve etik sorunların olması koduna ilişkin görüş bildirmiştir. Özellikle etik açıdan eksikliklere bakıldığında dergilerin daha çok özel sayı çıkarması, ulusal

kongrelerin tamamen teşvik amaçlı uluslararası yapılması ve bireylerin birbirlerine atıf vererek puan kazanmaya çalışması etik anlamda büyük sorunlar yaşanacağına belirtilmektedir. Bu kategoride en çok "niceliksel artışın niteliği düşürmesi" koduna ilişkin görüşler yer almıştır (%47). Bu kapsamda bir veri grubundan birden çok yayın çıkarma, vasıfsız araştırmaların yayınlanması ve hâkim olunmayan alanlarda bile çalışmaların yapılmaya başlanması olumsuz durumlardır. Bu durumun yayınların özgünlüğünü de azaltacağına ilişkin görüşler bulunmaktadır.

Akademik teşvik ile ilgili YÖK (Yüksek Öğretim Kurulu) belirli çerçevelerde ölçütleri belirlemesine rağmen birçok üniversite hatta aynı üniversite içindeki bölümlerin bile farklı değerlendirmelere başvurması eşitlik ilkesine ters bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Belirli çalışmalar bazı üniversitelerde kabul edilirken bazı üniversitelerde kabul edilmemiştir.

Beş yıldır yayın yapmayan dergilerin akademik teşviğe dâhil edilmemesi de bu dergilerin gelişmelerinin önünün tıkamakta birçok araştırmacı bu dergilere yayınlarını göndermemektedir. Bazı akademisyenlerde akademik teşvik için harcanan zamanın ders verme faaliyetlerini olumsuz etkileyeceğini belirtmektedir. Bu kapsamda verilen derslerinde akademik teşviğe dâhil edilmesi gerektiğine ilişkin görüşler bulunmaktadır.

3. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “Akademik teşvik sürecinde yaşanan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?” sorusuna ilişkin akademis-

yenlerin belirttiği sorunlar ve çözüm önerileri Tablo 6’da verilmiştir. 12 katılımcı süreçte sorunların yaşanmadığına yönelik görüş belirtmiştir.

Tablo 6: Akademik teşvik sürecinde yaşanan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri

Sorunlar	Çözüm önerileri	f	%
Ölçütler net değil	YÖK tüm üniversitelerde uygulanmak üzere geniş bir çerçevede “akademik teşvik” ölçütlerini hazırlamalı ve eşitlik ilkesi uyarınca tüm akademisyenlerin çalışmaları eşit düzeyde değerlendirilmelidir. Bölüm ve fakülte bazlı değerlendirmelerde “değerlendirme kurulları” özenle seçilmeli ve alana hakim olmalıdır. Üniversitelerdeki teşvik komisyonlarının eşgüdüm içinde çalışarak benzer kararları alması gerekmektedir.	14	23
Sorun yok	12 katılımcı süreçte sorun yaşamadıklarını için yaşanan sorunlara hakim olmadıklarını belirtmiştir.	12	20
Fakülte /alan bazlı düzenlemeler	Fen ve tıp bilimlerinde yapılabilecek olan patentlerin eğitim fakültelerinde yapılmasının zor olması gibi sebeplerle her fakülte için teşvik kriterlerinin farklı şekillerde düzenlenmesi gerekmektedir.	9	15
Belge hazırlama sorunu	Katılımcıların bazıları belge hazırlama sürecinde büyük sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir. Bir akademisyen TV’de yayına katıldığını (konser verdiğini) ancak katıldığına dair belge alamadığını; bir başka akademisyen ise yaptığı proje ile ilgili evrakları temin edemediğini belirtmiştir. Bu kapsamda merkezi bir sistem ile yapılan projeler, tasarımlar ve yayınların sistemden alınacak onay belgeleri ile kabul edilmesi sağlanmalıdır.	9	15
Etik sorunlar	Akademisyenler en çok “ahbap-çavuş” ilişkisi içinde belirli dergilerin/yayın evlerinin belirli kişilerin çalışmalarını yayınlayacağına ilişkin karamsar bir tutum içindedir. Bu kapsamda akademik teşvik için bir dergi için en fazla bir makale yayınına puan verilmesi gibi işlemler bu sorunun önüne geçecektir.	5	8
Kalite ve özgünlük kriterleri	Yapılan çalışmaların sadece yayınlanması, tebliğlerin sunulması gibi ölçütlerin yerine yayının kalitesi, özgünlüğü ve bilime katkısı gibi ölçütlerin getirilmesi gerektiğine ilişkin görüş bildiren akademisyenler vardır. Ancak yayının kalitesi, özgünlüğü ve bilime katkısına ilişkin ölçütlerin hazırlanmasının çok zor olduğu düşünülmektedir. Bazı görüşlere göre yayınların puanlanmasında impact faktörü dikkate alınmalıdır.	5	8
Sorunlar zamanla ortaya çıkacak	Bazı katılımcılar süreçteki sorunların akademik teşviğin yeni olduğundan kaynaklandığını, asıl sorunların ileriki senelerde ortaya çıkacağına yönelik görüş bildirmiştir.	4	7
Puan sınırlaması	Özellikle araştırma görevlilerinin projelerde yer almalarının zor olması (proje yürütücüsü olamaması) gibi gerekçelerden ötürü her bir kategoride 30 puan sınırının araştırma görevlileri için daha yukarıya çekilmesi gerekmektedir. Bazı katılımcılar ise puan sınırlamasının daha aşağıya çekilmesi (20	1	2

	gibi) gerektiğine yönelik görüş belirtmişlerdir. Bu sayede çalışmaların daha nitelikli olacağını belirtmektedirler.		
Kişi sınırı	Bazı akademisyenler “kişiler yaptıkları çalışmalara başka isimleri yazmakta karşılığında diğer kişinin de yapacağı çalışmada isim yazması” gibi görüşler belirttikleri görülmüştür. Bu kapsamda teşvik puanlarında kişi sayısı sınırı getirilmelidir.	1	2
Toplam		60	100

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre akademisyenlerin genel olarak “akademik teşviğe” olumlu baktıkları ancak birtakım eksikliklerin ve düzenlenmesi gereken yönlerin olduğunu belirtmektedirler. Akademisyenin görüşlerine göre akademik teşvik “üniversitelerdeki yayın artışını sağlama”, “akademisyenlerin çalışma motivasyonlarını artırma” ve “akademisyenleri denetleme” amacıyla hazırlanmıştır. 2015-2016 yılı yayın ve atıf sayısında dünya sıralamasına baktığımızda ilk 250’de Türkiye’den herhangi bir üniversite bulunmazken, bu sıralamada ilk 500’de Ortadoğu Teknik Üniversitesi 467. İstanbul Üniversitesi ise 487. sırada kendine yer bulabilmiştir (URAP, 2016). Bu kapsamda ülkemizde yapılan yayın sayısını artırmak için akademik teşviğin etkili olacağı düşünülmektedir.

Akademik teşvik ile akademisyenlerin akademik çalışmaya ilişkin farkındalıklarının artacağı yönünde görüşler bulunmakta olup böyle bir etkinin olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir. Her ne kadar akademik teşvikle ilgili olumlu görüşler olsa da niceliksel olarak yayın artışının niteliği düşüreceği gibi olumsuz görüşler de bulunmaktadır. Bunun yanı sıra kişilerin atıf puanı almak için birbirlerine atıf verebilecekleri, akademik dergilerde belirli kişilere öncelik sağlanacağı, benzer çalışmaların artacağı gibi problemler ortaya çıkacağına ilişkin görüşler mevcuttur. Her üniversitenin/fakültenin farklı ölçütler ortaya koyması ve değerlendirilmelerin bu kapsamda yapılması eşitlik anlayışına ters düşmektedir. YÖK tarafından tüm üniversite ve fakülteler için geçerli standart ve nesnel

ölçütlerin hazırlanması gerekmektedir. Ülkemizde indeksli makale sayısının az olması önemli bir sorundur. Özellikle 5 yıldır yayınlanmayan dergilerin akademik teşviğe dâhil edilmemesi bu dergilerin gelişmelerinin ve indekse girmelerinin önünde bir engel olarak görülmektedir. Akademisyenler yayın gönderirken 5 yıllık yayınlanma kuralına dikkat ettiklerini belirtmektedirler.

Bazı katılımcılar verilen derslerin de akademik teşviğe dâhil edilmesi gerektiğine yönelik görüş bildirmişlerse de ders verme akademisyenlerin kanuni bir görevi olduğundan makul görülmemektedir. Akademik teşvik başvurusunda yaşanan en büyük sorun belge hazırlamada yaşanan problemlerdir. Proje, sergi vb. çalışmalar için onaylı belgelerin istenmesi bazı akademisyenlerin teşviğe başvuramamasına yol açmıştır. Bu kapsamda tüm verilerin internet ortamında mevcut olacağı bir “akademik teşvik ağı”nın oluşturulması gerekmektedir. Bazı akademisyenler akademik teşviğin ek gelir olarak görülebileceği yönünde fikir belirtmişlerdir. Ancak yapılan çalışmalarda gerek çeviri ücretleri gerekse diğer giderlerin teşvik gelirinden daha fazla olduğu bilinen bir gerçektir. Bu sebeple akademik teşviğin ek bir gelir olarak düşünülmesi beklenilmemektedir.

Araştırma kapsamında şu öneriler sunulabilir;

- YÖK tüm üniversitelerde uygulanmak üzere akademik teşviğe ilişkin nesnel ölçütler hazırlayabilir.
- Benzer konu ve veri içeren yayınlar teşvik kapsamından çıkarılabilir.

- 5 yıllık yayın yapmayan dergilerin teşvik dışında bırakılması kuralı kaldırılabilir.
- Akademik teşvik ağı oluşturulabilir.
- Disiplinler arası çalışmaların artırılması için “disiplinler arası yapılan” çalışmaların puanları artırılabilir.
- Araştırma görevlisi, öğretim görevlisi ve okutman için verilen iki kat teşvik puanı yerine, bu üç grup için farklı ölçütlerin olduğu bir teşvik ölçütü hazırlanabilir.
- Akademik teşvik ölçütleri fakülte ve branş bazlı hazırlanabilir.
- Her bir kategoride yer alan 30 puan sınırı esnetilebilir.

KAYNAKÇA

- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (17. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B. & Turner, L. A. (2015). *Araştırma Yöntemleri-Desen ve Analiz*, (Çev. Ed. A. Alpay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. & Taşgın, S. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gümüş, S. & Gökbel, V. (2012). 2023 için akademisyen yetiştirme çabaları: MEB ve YÖK yurtdışı lisansüstü bursları. *Seta Analiz*, 56, 1-25.
- Küçükkan, T. & Gür, B. (2009). *Türkiye’de yükseköğretim: Karşılaştırmalı bir analiz*. Ankara. SETA.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma-desen ve uygulama için bir rehber*, (Çev. Edi. S. Turan), Ankara: Nobel Yayınevi.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*, (2. ed.), London: Sage Publication.
- Özer, M. (2011). Türkiye’de yükseköğretimde büyüme ve öğretim üyesi arzı. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1/1, 23-26.
- Öztuna Kaplan, A. (2013). Durum çalışması, (Edi. S. Baştürk), *Bilimsel araştırma yöntemleri*, 197-216, Ankara: Vize Basın Yayın.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*, (3. Baskıdan çeviri), (Çev. Edi. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- Reja, U., Manfreda, K. L., Hlebec, V. ve Vehovar, V. (2003). Open-ended vs. Close-ended Questions in Web Questionnaires, *Metodološki zvezki*, 19, 159-177.
- Uçak, N. Ö. ve Birinci, H. G. (2008). Bilimsel etik ve intihal. *Türk Kütüphaneciliği*, 22/2, 187-204.
- URAP (2016). University Ranking by Academic Performance. <http://www.urapcenter.org/2015/world.php?q=MjUxLTUwMA=> adresinden 03.05.2016 tarihinde erişilmiştir.
- Yin, R. K. (1994). *Case Study Research: Design and Methods* (2. ed.), London: Sage Publication.
- Yüksek Öğretim Kurulu (2016). 2014-2015 yılı Öğrenci Sayıları Özet Tablosu. https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekgretimIstatistikleri/2015/2015_T1_v3.pdf adresinden 04.05.2016 tarihinde erişilmiştir.
- Yüksek Öğretim Kurulu (2016). 2014-2015 yılı Öğretim Elemanları Sayıları Özet Tablosu. https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekgretimIstatistikleri/2015/2015_T2_v2.pdf adresinden 04.05.2016 tarihinde erişilmiştir.